

Asia: VN/6802/2020

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö arviomuistiosta digitaalisen henkilöllisyyden kehittämiseksi

1) Kommentit arviomuistiossa esitetystä tulevaisuuden visiosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Arviomuistiossa tulevaisuuden visiona on saattaa tarjolle uusi tapa osoittaa henkilöllisyys digitaalista menetelmää hyödyntäen käynti-, puhelin- ja digitaalisessa asiointissa. Tuomioistuinvirasto pitää edellä mainittuja tavoitteita erittäin kannatettavina.

Tuomioistuimissa käsitellään muun muassa asioita, jotka ovat salassa pidettäviä kaikille muille tahoille, kuin asianosaisille. Asianosaisilla voi kuitenkin olla tarve tiedustella asiansa käsittelyvaihetta tai keskustella jostain muusta asian käsittelyyn liittyvästä tarpeesta. Tällaiset tuomioistuimille tulevat tiedustelut voivat tulla myös puhelimitse, jolloin haasteeksi voi tulla henkilöllisyyden varmentaminen asianmukaisesti. Jotta asiakasta voidaan palvella hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti ja antaa hänen asiastaan tiedustelunsa kannalta tarpeelliset seikat, tulisi henkilöllisyyden varmentaminen mahdollistaa jouhevasti myös puhelimitse tapahtuvan asioinnin osalta.

Todettakoon, että kokonaisuudessaan nykyisessä lainsäädäntökehikossa vaateet myös henkilöllisyyden todentumisessa viranomaisasioinnin yhteydessä, ovat kasvaneet. Esimerkiksi tietosuojalainsäädännössä olevien rekisteröidyn oikeuksien yhteydessä tulisi tarvittaessa varmistua oikeuksia käyttävän henkilön henkilöllisyydestä (Tietosuoja-asetuksen (1050/2018) 12 art. 6 kohta, Laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioiden sekä kansallisen turvallisuuden yhteydessä (1054/2018) 23 § 2 mom.). Vastaavasti myös henkilötietojen suojaamiseen sekä käsittelyn lainmukaisuuden todentamiseen liittyvät vaatimukset edellyttävät sitä, että tieto luovutuksen saajan henkilöllisyydestä yksilöidään luovutuksen yhteydessä (Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019) 14 § ja 17 §, laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioiden sekä kansallisen turvallisuuden yhteydessä (1054/2018) 19 §). Viranomaistoiminnan avoimuutta sekä yksilön perusoikeuksien tehokasta toteuttamista palvelee se, että henkilöllisyyden todentamiseen kehitetään uusia ja helppoja tapoja todentaa asioivan henkilön henkilöllisyys.

2) Kommentit arviomuistiossa esitettyyn toiminnalliseen ratkaisuun

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Arviomuistiossa ehdotettu digitaalisen identiteetin hallinnan toimintamalli lähtee ajatuksesta, jossa identiteetin hallintapiste voi siirtyä ihmiselle itselleen tunnistuspalvelua tuottavalta organisaatiolta. Toiminnallisen ratkaisun tavoitteena on, että valtion tuottama ydinidentiteetti ja sen osoittava digitaalisen todisteen tallennusmenetelmä (mobiilihenkilökortti) mahdollistavat henkilöllisyyden osoittamisen käynti- ja sähköisessä asiointissa käytännössä kaikille, jotka voivat saada suomalaisen passin tai henkilökortin (ml. alaikäisen ja ulkomaalaisen henkilökortti), ja joilla on mahdollisuus käyttää älypuhelinta. Valtion takaama digitaalinen todiste tarjotaan myös ns. vaihtoehtoisena välineenä (esim. USB-tikku) niille, joilla ei ole mahdollisuutta tai halua käyttää älypuhelinta.

Tuomioistuimien uusien tietojärjestelmien yhteydessä (AIPA ja HAIPA) on huomioitu mahdollisuus sähköiseen asiointiin. Identiteetin hallintapisteen siirtäminen ihmiselle itselleen on tärkeää, koska tunnistuspalvelua tuottavan organisaation asiakkaaksi pääsemiselle voi olla olemassa sellaisia edellytyksiä, joiden täyttäminen ei ole kaikille mahdollista. Tuomioistuimissa on asiakkaina muun muassa turvapaikanhakijoita sekä maahanmuuttajia, joilla ei ole henkilötunnusta. Yhdenvertaisuuden kannalta on erityisen tärkeää varmistaa, että myös näille asiakasryhmille on olemassa sähköisen identiteetin toteuttamistapa, joka mahdollistaa asiointin viranomaistoiminnassa asianmukaisesti.

Vaihtoehtoja punnittaessa on myös huomattava, että eri ihmisillä on erilainen osaamistaso sekä kyvykyys käyttää digitaalisia palveluja. Tähän on kiinnitettävä huomioita siinä yhteydessä, kun palvelun hyödyntämistä sekä yhdenvertaista saatavuutta pohditaan.

On myös tunnistettava se, että ihmisillä on erilainen kyky tunnistaa henkilötietojen käsittelyyn sekä digitaalisen identiteettiin liittyviä riskejä. Digitaalisen henkilöllisyyden yhteydessä on pyrittävä varmistamaan siitä, ettei sen osaamaton käyttö tai huolimattomuus johda johonkin peruuttamattomaan vahinkoon identiteetin haltijan näkökulmasta. Kun pohditaan, mitä tietoja digitaalisen henkilöllisyyden avulla voidaan hallita, on tunnistettava myös se, että monesti henkilön tiedot voivat välillisesti liittyä myös muihin henkilöihin. Digitaalisen henkilöllisyyden ja sen avulla hallittavien tietojen osalta tulee varmistaa, ettei niiden avulla loukata jonkun toisen henkilön henkilötietojen suojaa.

Tuomioistuimissa asioitaessa kansalaista usein edustaa asiamies tai muu edustaja. Digitaalista henkilöllisyyttä kehitettäessä tulee huomioida tämä seikka, että yksittäisten asioiden osalta kansalaisella on mahdollisuus delegoida asiointioikeus asiamiehelle. Valtuutuksen tulee olla mahdollista yksittäisessä asiassa ja tarkkarajaisesti. Tässä kontekstissa eivät ole edunvalvontaan rinnastettavat ratkaisut eivät ole toimivia, koska asiamiehen toimintavaltuudet ovat usein huomattavasti rajoitetumpia ja yhteen määrättyyn asiaan liittyviä.

Digitaalisen henkilöllisyyden hallinnassa on arvioitava myös niitä luonnollisia henkilöitä, jotka työntekijän ominaisuudessa tunnistautuvat organisaation puolesta sähköisiin asiointipalveluihin. Tärkeää on varmistaa, että työroolissa ja toisaalta yksittäisen kansalaisen roolissa digitaaliseen henkilöllisyyteen liittyvät tiedot pidetään selkeästi erossa toisistaan.

3) Kommentit arviomuiston sisältämästä oikeudellisesta arviosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Perusoikeusosiossa digitaalisen henkilöllisyyden ratkaisua ei ole arvioitu perustuslain 10 §:n 1 mom. vasten (huomioitava myös EU:n perusoikeuskirja 7 & 8 artiklat). Arviointimuistiossa ei ole tarpeeksi perusteellisella tavalla arvioitu tietosuojasäännöksiin vaikuttava digitaalisen henkilöllisyyden toteuttamiseen. Ottaen huomioon, että digitaalisen henkilöllisyyden ratkaisu kokonaisuudessaan tulee kuulumaan tietosuojasäännösten soveltamisalaan, on arvio tehtävä tätä näkökulmasta huomattavasti perusteellisemmin. Valittavan ratkaisumallin riskit rekisteröidyn oikeuksille ja vapauksille tulee arvioida vaikutustenarvioinnin kautta.

Myös eri ratkaisuvaihtoehtojen tietoturvallisuus tulee arvioida huolellisesti. Tässä tarkastelussa ei voida jättää huomioimatta sitä, että identiteettivarkauksiin liittyvien rikosten määrä kasvaa vuosi vuodelta. Kuten passi ja henkilökortti, myös digitaalinen identiteetti tulee olemaan "arvotavaraa". On jo syytä myös ennalta pohtia, kuinka digitaalinen henkilöllisyys voidaan tarvittaessa mitätöidä, mikäli se joutuu väärin käsiin. Jatkotyössä digitaaliseen identiteettiin liittyviä riskejä sekä keinoja, joilla riskejä hallitaan, tulee pohtia huomattavasti yksityiskohtaisemmin.

4) Muut kommentit

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Jaakkola Riku
Tuomioistuinvirasto

Leivonen Raisa
Tuomioistuinvirasto